

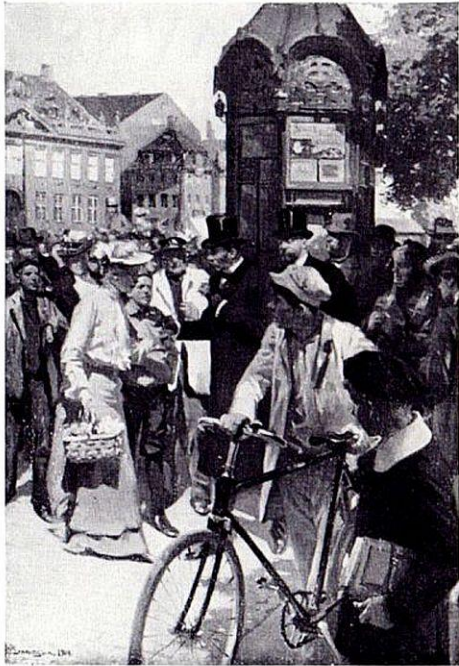
Uls. Stangren

A/S KØBENHAVNS
TELEFONKIOSKER

1895-1945

KØBENHAVN

Erik Henningsen: Børnehjælpsdagen. 1904

Københavns Telefon Kiosker er 50 Aar

„Er de virkelig saa gamle“ – vil en og anden Københavner sige. Ja, det er uomtvisteligt. Den 19. August 1895 blev det vedtaget at starte Kiosk-Selskabet og den 3. September samme Aar blev Koncessionen givet og Københavns Telefon Kiosker var en Realitet. Men lad os nu vende Blikket mod Tidsbilledet omkring 1895 og følge Slagets Gang. København var som Storstad paa det Tidspunkt i Støbeskeen. Det politiske Forlig var netop overstaaet, og der var Grøde i Byggeriet, i Handelen, ja, i det hele taget i alt det, der betinger en Storbys Opstaaen. Og som altid i en saadan Opvækstperiode fremkommer der Personer, der er hævet over den almene Hob, – der har Overblik og Initiativ, og det gjorde der ogsaa her. En af de mest fremtrædende var *Axel Heide*. Han var Søn af Politimester Alexander Heide, der havde været ansat i Haderslev indtil Krigen i 1864, og han var født den 19. Marts 1861 i denne stærkt vakte patriotiske By, hvis Genforening med Danmark han ikke kom til at opleve.

Efter at Faderen som „fordreven Slesviger“ var taget til København, blev Sønnen selvfølgelig sat i Haderslev Læreres Skole, da

han naaede Skolealderen. I 1879 blev han Student og i 1885 juridisk Kandidat. Gennem sit Ægteskab med en Datter af *Konsul Bloch* paa *Kokkedal* blev han en formuende Mand. Der fortælles, at da Konsulen døde, efterlod han hver af sine tre Svigersønner den nettede Sum af en Million Kroner, og dette var netop den Gnist, der skulde til for at fænge i den foretagsomme og iderige Axel Heides Sind.

Alle de mange Tanker og Idéer, som længe havde ulmet i hans Hjerne, fik nu pludselig en saadan Ekspansionskraft, at det var lige ved at tage Pippet fra Københavnerne, og det var af saare let forstaaelige Grunde. I Aarene fra 1894 til hen imod Aarhundredskiftet beskæftigede København sig bogstavelig talt ikke med andre end Axel Heide. Hver Dag fik han en ny Ide, og hver Dag startede han et nyt Projekt. I 1895 havde han bl. a. startet „Den nye Laane og Diskontobank“, hvor han en Tid sad som Direktør. En Dag fik han Besøg af en Mand, der repræsenterede et Konsortium, som Aaret forud havde faaet Koncession paa at oprette Telefon Kiosker paa Københavns Torve og Pladser, men det kneb for dette Konsortium at gribe Tingene an paa den rette Maade. Man henvendte sig derfor til Axel Heide, der jo havde det praktiske Tag paa Gennemførelsen af Projekter, og bad ham tage sig af Sagen. Selvfølgelig indsaa den klarsynede og dygtige Mand, at her var en Sag, der burde sættes i Sving, og imellem Realisationen af to andre store Projekter, dannede han Aktieselskabet KØBENHAVNS TELEFON KIOSKER med en Aktiekapital paa Kr. 100.000. Denne er forøvrigt i Aarenes Løb fordoblet saaledes,

at Aktiekapitalen i Dag udgør Kr. 200.000. Som Formand for den første Bestyrelse indsatte Axel Heide sin gamle Medarbejder ved *Nordisk Forlag*, Forlagsboghandler *Ernst Bojesen*, og man tog straks fat paa Opførelsen af Kioskerne.

Den 1. Juni 1896 blev saa den første Kiosk aabnet paa Kongens Nytorv, hvor der foruden Telefon fandtes „Vejviseren og Listen over de Læger, der havde Telefon“. Det var nemlig ingenlunde dem alle, idet der paa daværende Tidspunkt kun var 4.196 Telefonabonnenter i København og Omegn og heraf var 29 Læger. I Dag er der ca. 200.000 Telefonabonnenter indenfor det samme Omraade, og mon der eksisterer blot een Læge, som ikke har Telefon. Som noget helt nyt herhjemme var der knyttet Budtjeneste til Kioskerne Service – et Paafund, der i første Øjeblik forbavsede Københavnerne, men som de senere vidste at gøre flittigt Brug af. Ganske vist var de hvidtrøjede Bybude med Messingskiltet paa Brystet ikke saa glade for Konkurrencen, men det viste sig hurtigt, at Axel Heides Idé havde været rigtig, og igen havde den „nye Tietgen“, som han i sine inderste Tanker helst vilde kalde sig, givet København en af de Ting, der skulde sætte sit Præg paa vor Hovedstad gennem Tiderne.

Københavns Telefon Kiosker blev hurtigt populære. Der gik ikke lang Tid før de føjede sig ind i Gadebilledet som noget

*Den første Telefon-Kiosk
Kongens Nytorv ved Hesten*

selvfølgelig og gled ind i den almindelige Bevidsthed som uundværlige i den daglige Færden i Byen, og en Følge heraf blev, at Københavnerne krævede flere og flere af Byens Kvarterer forsynet med en Kiosk, ligesom den praktiske Nytte gjorde, at de hurtigt fandt Efterlignere i det øvrige Land, saa der næppe i Dag findes en By i Danmark, som ikke har sin Telefonkiosk.

Og saa begyndte Kioskernes Tilværelse

Naar vi siger, at den første Kiosk blev aabnet paa Kongens Nytorv den 1. Juni 1896, er dette dog kun delvis rigtigt, idet der denne Dag blev aabnet ialt 4 Kiosker, nemlig paa Kongens Nytorv, Raadhuspladsen, Gammel Torv og paa Nørre Boulevard, men Kiosken paa Kongens Nytorv har altid staaet for Københavnerne som den egenligste, foreviget gennem Henningsens kendte Maleri af Kong Chr. IX paa Børnehjælpsdagen 1904. Kioskerne var tegnet af Arkitekt *Fritz Koch* og udført af Murermester *A. P. Andersen*, og det drejede sig i første Omgang om ialt 10 Stk.

Den 6. Juni 1896 aabnedes Kiosken i Gyldenløvesgade udfor Klampenborg Station, og i Dagene derefter aabnedes Kiosker i Grønningen, paa Sct. Annæ Plads ved Toldbodgade, Vesterbros Torv, Sølvtorvet og ved Dr. Louises Bro. Det viste sig imidlertid, at Kiosken paa Sct. Annæ Plads ikke havde tilstrækkeligt Publikum, hvorfor den blev flyttet hen paa Kongens Nytorv ved Magasin du Nord allerede Aaret efter. Det nystartede Kiosk-Selskab skulde jo ogsaa have Kontorer, og her lejede man en almindelig 5 Værelsers Lejlighed i Nørregade 20, Stuen – hvor Lejemaalet foruden

Værelserne bestod af „2 Portværelser, Closetrum og Brændselskælder, samt et aflukket Rum til 10 Cykler“. Lejen udgjorde Kr. 1100.00 aarligt og Indflytningen fandt Sted i Oktober 1895. De nye Kiosker fik lige fra Starten en velvillig Modtagelse af Københavnerne, der altid har været interesserede i noget Nyt. Af det Takstregulativ, der ophængtes i Kioskerne, fremgaar det, at deres Virkeomraade var relativt stort efter Datidens Forhold.

Foruden Telefonsamtaler, der kunde føres med Hoved- og Centralstationerne, kunde der ogsaa føres Samtaler med Centralstationerne paa Sjælland, ekspederet som Ekspressamtaler. Det kan apropos anføres, at en Telefonsamtale indenfor Byomraadet dengang kostede det samme som i Dag 10 Øre – der er altsaa trods alt Priser, som hverken Tider eller Konjunktursvingninger har formaaet at ændre i et halvt Aarhundrede.

Men Telefon-Kioskerne havde ogsaa en anden udmærket Service, – man kunde nemlig sende Telegrammer til „Adressater“ indenfor Grænselinien Frihavnen, Jagtvej, Falkoner Allé, Allégade, Pileallé, Carlsbergvej, Vestre Kirkegaard, Kalvebod Strand og Christianshavns Voldgrav. Grundtaksten var 10 Øre plus 1 Øre pr. Ord – mindst 25 Øre. Udenfor denne Linie indtil en Afstand paa 1 km fra denne kom der et Ekstragebyr i Budpenge paa 40 Øre. Disse

Telegrammer var ualmindelig meget benyttede af Københavnerne, og de vandt hurtigt en saadan Udbredelse, at den store Succes var sikret. Det var jo saa nemt, hvis man skulde sige en Besked i den anden Ende af Byen, at gaa ind i en Kiosk og skrive Ordene ned, og et Øjeblik efter rullede en flink Kioskdreng af Sted med Depechen – altsammen for en 25-Øre. Det var derfor ogsaa et haardt Slag for Selskabet – og for Københavnerne med for den Sags Skyld – da Statstelegrafens Indstilling til Ministeriet om, at Betegnelsen „Telegram“ ene maatte være forbeholdt denne Statsinstitution. Siden 1924 ekspederer *Københavns Telefon Kiosker* Telegrammer gennem Statstelegrafens, og Selskabets Kiosker er autoriserede som Indleveringssteder for Statstelegrammer.

Endelig forhandlede Kioskerne alle de københavnske Dagblade, illustrerede Ugeblade, Rejseplaner og en Række udenlandske Dagblade, dog for de sidstes Vedkommende kun fra Kiosk Nr. 1 paa Kongens Nytorv. Samtidig kunde man tegne Abonnement paa Dagblade i Kioskerne og indlevere Annoncer til „Bladenes originale Avertissement Taxter“.

Glimt omkring Telefon-Kioskerne

Selvfølgelig kan det ikke undgaas, at Meningerne om Kioskernes Udseende har været noget delte. F. Eks. lød der et Ramaskrig, da der blev opstillet en Kiosk i St. Kongensgade ved Hjørnet af Gernersgade. Der var endda Røster, som mente, at den stakkels Kiosk skæmmede hele Nyboder Kvarteret, og den altid vaagne „Ærbødigt“ skrev ved denne Lejlighed følgende Vers:

Kong Christian den fjerde har Nyboder rejst
og smukt har han Husene farvet.
Og Hans Majestæts hojsalige Geist
har altsaa Forskønnelsen arvet.
Dens Formand har faaet et formeligt Knæk,
som med Møje han overleved.
I Nyboders Nærhed han ser til sin Skræk
en Kiosk er opstillet blevet.

Forskønnelsen bliver saa vred, saa vred.
Skal Nyboder være moderne?
Nej, lad os nu rive det Monstrum ned,
bagefter kan vi saa fjerne
den larmende Sporvogn, der løber forbi
og alle de stinkende Biler,
i Haab om, at Christian med Sympati
ned til os fra oven smiler.

Der er jo et godt gammelt Ord, der siger, at dem, der ikke tales om, er der heller ikke noget ved. Passer dette, maa der være endog meget ved de københavnske Kiosker, thi de er blevet behandlet i Vers og Prosa, i Vitser og Revyer gennem alle de mange Aar. I en Revy i Glassalen i Tivoli forestillede Bagtæppet Raadhuspladsen med Kiosken. Alstrup havde en lang Monolog og sagde bl. a.: – Skulde jeg gifte mig, skulde det være med en Kiosk-Dame, for de forstaar at holde Hus. Prøv blot at bede en saadan en om at veksle en 10-Krone.“

Et københavnsk Dagblad bragte en Dag dette lille Stemningsbillede af Kioskerne:

Naar kun Betjenten
paa sit Hjørne vaager,
og Journalisten
langsomt slentrer hjem,
igennem Raadhuspladsens
Nattetaager,
Kiosken stadig
blinker oplyst frem.

Kun nu og da
en Bil forsinket tuder,
selv Raadhustaarnet
som en Skygge staar.
Men bag Kioskens
evigt vaagne Ruder,
en Storbys Hjerter
næsten horligt slaar.

I disse faa simple Ord fremmales hele Billedet af den københavnske Nat – og hvad er mere typisk end den oplyste Kiosk?

Ogsaa de flinke og raske Kioskbude fortjener at nævnes med Hønr. Selv om de ikke maa sammenlignes med de almindelige „Svajere“, saa tilhører de dog Kategorien „Asfaltens Cowboys“ i Ordets bedste og gemytligste Forstand. Utallige er de Historier, der eksisterer om disse unge udprægede Københavnerne, selv om de fleste vel maa henregnes under de saakaldte Vandreanekdoter, men jeg skal dog nævne en enkelt, som jeg selv overværede i Besættelsens sidste Dage.

Det er jo almindelig kendt, at Tyskerne aldrig lærte at forstaa den danske Mentalitet og slet ikke den Form, som Cyklebudene udviste. En Formiddag stod jeg udfør Kiosken paa Kongens Nytorv, hvor et Cyklebud netop havde afleveret en Besked til Frøkenen i Kiosken. Da han skulde til at køre tilbage, kom en tysk Officer forbi. Lidt desorienteret over hvilken Sporvognsline han skulde med, tiltalte han Budet paa gebrokkent Dansk og sagde:

- Ich skulle gern zum Vestre Kirkegaard.

Hvortil den unge Mand tørt svarede:

- Ja, det ønsker vi andre sgu osse.“ - Og væk var han.

Moderne Service

De allerfleste Københavnerne er slet ikke klar over, hvor langt den Service, *Københavns Telefon Kiosker* yder sine Kunder, i Virkeligheden rækker. For langt de fleste staar Telefon-Kioskerne kun som et Sted, hvor man kan telefonere, købe en Avis eller et Par Frimærker, men ved De f. Eks., at Kioskerne har et meget stort Klientel for Uddeling af Brochurer og Programmer til Kursus og Foreninger, Modtagelse af Poste restante Breve, Afhentning af Rationeringskort, Fornyelse af Lotterisedler, Opbevaring af Pakker o. lign., mens Fruen eventuelt er til Eftermiddags-Te, Modtagelse af Annoncer til alle Dagblade, Billetsalg til det kgl. Teater, Salg af Lodder til Varelotteriet, Indlevering af Telegrammer, Modtagelse af Postpakker, Billetsalg til D.F.D.S Rutebaade o. s. v. De kan endvidere ganske gratis tilkalde Læge om Natten, og da der var nok af Biler, kunde De ligeledes gratis rekvirere Lillebiler fra enhver Kiosk. Ogsaa for Turisterne havde Kioskerne en særlig Service, der bestod i en ambulans Kiosk, som blev kørt ned foran de store Turistdampere, naar disse løb ind til Kajen. Kiosken havde Telefonforbindelse, saaledes at der kunde telefoneres her-

fra, foruden at Turisterne kunde faa vekslet deres Penge, købe Aviser, Postkort og Frimærker og blive ekspederet af særlig sprogkyndigt Personale. Denne Turistservice var ualmindelig populær, og den vil selvfølgelig blive genoptaget, naar Turiststrømmen indenfor haabentlig altfor længe igen bliver aktuel. Ligeledes er de flinke unge Kioskbude en kærkommen Medhjælper hos mange Københavnerne. Ved De f. Eks., at man kan ringe efter et Kiosk-Bud, hvis man af forskellige Grunde er forhindret i at gaa Tur med Hunden? Eller De mangler en til at høre efter Telefonen? Er De kommet paa Kontoret, og pludselig er i Tvivl om De har faaet slukket for Gassen, saa kører et Kiosk-Bud gerne hjem og lukker sig ind i Lejligheden for at se efter, om alt er i Orden. Ja,

der er Tusinder af Tilfælde, hvor den unge uniformerede Mand kan være Dem til Nytte. Hvad mener De, hvis De skal have baaret Kul op eller Fruen pludselig skal have købt ind til Frokost? Der kunde nævnes endnu mange flere Eksempler paa al den Hjælp, som *Københavns Telefon Kiosker* yder Publikum.

Hvis De skal flytte til en ny Bopæl, kan De, ved blot at henvende Dem i Kioskerne, der ligger altid én paa Deres Vej, faa udleveret en Kuvert, der indeholder alle de Papirer, der skal bruges ved en saadan Lejlighed, f. Eks. Flytningsanmeldelse til

Folkeregistret, Anmeldelse til Postvæsenet, Statsradiofonien, Bladkompagniet o. s. v., og De sparer derved megen Tid.

Den alsidige Service, Kioskerne yder, har inspireret Digteren *Sigfred Pedersen* til følgende fornøjelige Rim:

Som Fyrtaarn staar Kioskerne
og lyser op i Gaderne.
Omkring dem larmer Drokkerne
og Cyklers Kløkkeklemt.
Herfra fordeles Bladene
med sidste Nyt-Kaskaderne,
herfra pr. Bud og Telefon
vi ordner det, vi havde glemt.
Og her vi faar Billetterne
fra Blonde og Brunetterne.
Den ganske Storbys Ve og Vel
bli'r mangen Gang fra en Kiosk bestemt.

Københavns Telefon Kiosker i Dag

Ved *Københavns Telefon Kioskers* Stiftelse bestod Bestyrelsen af Forlagsboghandler *Ernst Bojesen* som Formand, samt Direktør *Oscar Davidsen* og Overretssagfører *A. Rothenborg*. Som Forretningsfører og daglig Leder af Kioskernes Forretningsgang fungerede Direktør *Sophus Ritter*, der forøvrigt selv havde et Rejsebureau, som tog Størsteparten af hans Tid, hvorfor han snart trak sig tilbage.

Mange dygtige og udmærkede Mænd har i Tidens Løb været knyttet til Bestyrelse og Direktion, men den særlige Udvikling, som har fundet Sted den sidste Snes Aar, er sket under den nuværende Bestyrelse og Direktion, der bestaar af Generalkonsul *Ernst Carlsen*, Overretssagfører *Frithjof Kemp*, Højesteretssagfører *O. Bondo Svane* samt Direktør *Aage Carlsen*.

Det er ganske interessant i Dag 50 Aar efter Selskabets Start at drage nogle Paralleler. Mens det første Hovedkontor blev installeret i en almindelig 5 Værelses Lejlighed, er *Københavns Telefon Kioskers* Domicil nu midt i Hjertet af København – paa selve Raadhuspladsen – i det moderne og store *Richshus*, hvor en Række smukt og praktisk indrettede Kontorer danner Rammen

om den Organisation, der samler alle Kiosk-Selskabets Traade. Da den første Kiosk blev aabnet i 1896, var der som tidligere nævnt projekteret 10 Kiosker. I Dag omfatter *Københavns Telefon Kiosker* 23 Kiosker foruden 5 Kioskbutiker. Ogsaa Kioskernes Udseende har gennemgaaet en Udvikling i de forløbne 50 Aar. Først blev der bygget to større Taarnkiosker, hvoraf den ene blev anbragt paa Kongens Nytorv og den anden paa Raadhuspladsen ud for Frederiksberggade.

I 1932 udarbejdede Stadsarkitekt Poul Holsøe Tegningerne til de nye Funkiskiosker, hvoraf den første blev anbragt paa Raadhuspladsen, for senere at blive flyttet til Vesterbrogade ud for Værnedamsvej, hvorefter der blev opført en større Type to Steder paa Raadhuspladsen, en paa Vesterbros Torv og en paa Gammel Torv. Taarnkiosken fra Raadhuspladsen, der forøvrigt var tegnet af Arkitekt *Martin Nielsen*, var da flyttet til Kongens Nytorv ud for Magasin du Nord.

For at danne sig et lille Billede af i hvor høj Grad Kioskerne benyttes, kan det f. Eks. anføres, at der blev ført ca. 200.000 Samtaler i Aaret 1898, mens Samtaleantallet i sidste Aar udgjorde henved 2.500.000 Samtaler. Ogsaa Budtjenesten har staaet under Udviklingens Lov, saa Kiosk Selskabet i Dag raader over en Stab af flinke unge Bude, der stadig er uhyre anvendt af Københavnerne. I det Spand af Aar, der er gaaet, har der selvsagt været mange Mærkedage, og der kunde nævnes Navne paa mange udmærkede og veltjente Funktionærer, som f. Eks. den ældste Funktionær, Inspektrice Frk. *Schäfer*, der i 1943 havde været ansat i

Selskabets Tjeneste i 40 Aar, og da af Kongen blev dekoreret med den kgl. Belønningsmedaille af 1. Grad i Guld med Krone. Og ser man nu tilbage paa det forløbne Tidsrum og bemærker den Udvikling, der er sket, kan man jo kun markere 50 Aars Dagen som en Milepæl. I de kommende Aar vil Udviklingen ogsaa indenfor *Københavns Telefon Kiosker* tage Fart, og Ledelsen vil stadig have Øjne og Øren aabne for nye Opgaver og Felter, som de populære Kiosker kan tage op.

Et halvt Aarhundrede har i hvert Fald bevist, at *Axel Heide* ikke saa fejl, da han tog Initiativet til at give København disse Kiosker, der nu er kendt og benyttet af enhver Københavner, og bedre Bevis paa *Københavns Telefon Kioskers* Popularitet kan vist ikke gives.

I Byens Gadereklame er Kioskerne, og i Særdeleshed de moderne Funkiskiosker, med deres mange Muligheder for Anbringelse af Reklamer, en Reklame-Faktor af Rang. De mange transparente Reklamer og Lysreklamerne paa Taget gør Kioskerne til lysende Plakatøjler i stort Format, der foruden deres effektive Reklameværdi bidrager deres til at skabe et lyst og festligt Gadebillede.